

Razlike med spoloma v pogostosti ukvarjanja z glasbo in umetnostjo: analiza reprezentativnega vzorca mladih v Sloveniji

Maja Krajnc

Srednja elektro-računalniška šola
Maribor,
Smetanova ulica 6, 2000 Maribor

maja.krajnc@sers.si

Gender Differences in Relation to Frequency of Music and
Arts Participation: Analysis of Representative Sample Among
Slovenian Youth

Izvleček

V raziskavi smo preučili, ali med mladimi v Sloveniji obstajajo razlike v pogostosti ukvarjanja z glasbeno-umetniškimi dejavnostmi glede na spol. Analizirali smo nacionalni reprezentativni vzorec mladih v Sloveniji, starih od 14 do 29 let v letu 2018. V analizo smo zajeli zgolj šolajočo se mladino ($N = 702$), od tega je bilo 46,7 % deklet, povprečna starost je znašala 20,37 leta. Rezultati so pokazali, da razlike med spoloma v pogostosti ukvarjanja z glasbo/umetnostjo niso statistično pomembne ($p > 0,05$). Prispevek smo sklenili s prikazom rezultatov in priporočili za udeležence v izobraževanju.

Ključne besede: spol, glasbene dejavnosti, umetniške dejavnosti, šolska uspešnost, mladostniki.

Abstract

A study was conducted in 2018 to investigate potential gender differences in relation to the frequency of music and arts participation among youth in Slovenia. We analysed data from a nationally representative sample of young people in education, aged between 14 and 29 ($N = 702$), 46.7% of whom were female, and the mean age was 20.37. The results showed that gender differences in relation to the frequency of music and arts participation were statistically insignificant ($p > 0.05$). The article ends with the presentation of the results and further recommendations.

Keywords: gender, musical activities, arts activities, academic achievement, youth.

1 Razlike med spoloma v pogostosti ukvarjanja z glasbo in umetnostjo

Kako mladi preživljajo svoj prosti čas, je odvisno od številnih dejavnikov, med katere se je v preteklih raziskavah uvrstil tudi spol. To velja tudi za glasbene, kulturne in umetniške dejavnosti, ki se jih, sodeč po preteklih raziskavah, v primerjavi s fanti oziroma moškimi pogosteje udeležujejo dekleta oziroma ženske. Razlike med spoloma obstajajo tudi pri glasbenih dejavnostih.

Danska raziskava je na primer pokazala, da so moški sicer pogosteje profesionalni glasbeniki (za plačilo bodisi igrajo inštrument bodisi pojejo) kot ženske, vendar je večji delež žensk (61 %) v primerjavi z moškimi (38 %) amaterskih glasbenikov, pa tudi delež tistih, ki se z glasbo nikoli niso ukvarjali, je večji med moškimi (Ekholm in Bonde, 2018). Podatki preteklih raziskav prav tako kažejo, da se fantje v šoli manj pogosto vključujejo v glasbene krožke in tečaje kot dekleta, vendar tisti fantje, ki se vključujejo v glasbene dejavnosti, bolj verjetno nadaljujejo tudi v odraslih letih.

javnosti, bolj verjetno glasbene dejavnosti nadaljujejo tudi v odraslih letih (Theorell in Ullén, 2018).

Lagaert in Roose (2018) podajata več razlag, zakaj so ženske bolj pogosto vključene v kulturne in umetniške dejavnosti. Ena razlaga poudarja njihovo vključenost v trg dela. Čeprav so denimo razlike v stopnji zaposlenosti med spoloma v Evropi in Sloveniji nižje kot v nekaterih drugih državah, na primer v ZDA, je stopnja vključenosti v trg delovne sile nižja med ženskami ne glede na državo. Posledično imajo ženske, tako Christin (2012) ter Lagaert in Roose (2018), več (proste) časa za ukvarjanje s kulturo in umetnostjo. Druga razlaga razlik v pogostosti ukvarjanja s kulturnimi in umetniškimi dejavnostmi med spoloma se nanaša na spolno socializacijo oziroma socializacijo v tradicionalne spolne vloge. Dekleta so v večji meri socializirana k prevzemanju formalne oziroma visoke kulture,

kamor sodi tudi estetska dispozicija. Poleg tega so številne umetniške, glasbene in kulturne dejavnosti, kot so obiski muzejev, baleta, opere, gledaliških predstav in drugo, še zmeraj spolno tipizirane oziroma označene za »tipično ženske«, zlasti s strani tistih, ki izražajo tradicionalna stališča do spolnih vlog (Athenstaedt in dr., 2009; Zinkhan in dr., 2004; po Lagaert in Roose, 2018). Sodelovanje na področju glasbe in umetnosti je torej družbeno v večji meri razumljeno kot »primerno« za ženske, saj tovrstne dejavnosti veljajo za pasivne, zasebne in akademske (Tepper, 2000; po prav tam), kar tudi v sodobnih družbah šteje med družbeno bolj zaželeno vedenje žensk. Skratka, spolna tipizacija lahko pripelje do spolno specifične socializacije že v zgodnejšem otroštvu in kasneje v življenjskem poteku posameznika, posledično pa se dekleta in ženske pogosteje ukvarjajo z glasbo in umetnostjo ter kulturnimi dejavnostmi, kar potrjujejo tudi raziskave mladih v Sloveniji (Flere in dr., 2009; Kirbiš in dr., 2019).

2 Namen raziskave

Na podlagi izsledkov preteklih raziskav v tujini je bil namen naše raziskave na reprezentativnem vzorcu mladih v Sloveniji v letu 2018 preučiti, ali med spoloma obstajajo razlike v pogostosti ukvarjanja z glasbeno-umetniškimi dejavnostmi.

3 Metoda

3.1 Vzorec

Ciljno populacijo slovenske raziskave Mladina 2018 (Naterer in dr., 2018) so predstavljali vsi državljani Republike Slovenije, stari od 14 do 29 let. V raziskavi Mladina 2018 je bil izbran vzorec 1000 anketirancev, ki ga imajo avtorji raziskave za reprezentativnega za Slovenijo (Naterer in Lavrič, 2019). V vzorec smo zajeli zgolj šolajočo se mladino (N = 702), od tega je bilo 46,7 % deklet, povprečna starost je znašala 20,37 leta.

3.2 Merski instrument

Glasbeno-umetniško dejavnost smo merili z vprašanjem: »Navedene so nekatere dejavnosti, s katerimi se

Fantje se v šoli manj pogosto vključujejo v glasbene krožke in tečaje kot dekleta, vendar tisti fantje, ki se vključujejo v glasbene dejavnosti, bolj verjetno nadaljujejo tudi v odraslih letih.

mladostniki ukvarjajo v prostem času. Ocenite jih na lestvici od 1 do 5, pri čemer 1 pomeni nikoli, 5 pa zelo pogosto (vsak dan ali skoraj vsak dan). Kako pogosto se v povprečju ukvarjate z naslednjimi dejavnostmi? Ustvarjalne dejavnosti (pisanje, slikanje, igranje glasbe).«

3.3 Načrt analize

Pogostost ukvarjanja z glasbeno-umetniški dejavnostmi glede na spol smo analizirali v okviru kontingenčne tabele, prav tako smo izvedli neodvisni t-test.

4 Rezultati

Zanimalo nas je, ali obstajajo razlike med spoloma v pogostosti ukvarjanja z glasbo/umetnostjo. Grafikon 1 prikazuje razlike med spoloma v pogostosti ukvarjanja z glasbo/umetnostjo. Iz njega je razvidno, da je večji delež deklet (15,6 %) vsak dan glasbeno-umetniško dejaven v primerjavi s fanti (11,8 %). Po drugi strani večji delež deklet ni nikoli glasbeno-umetniško dejaven (24,1 %) v primerjavi z deležem nedejavnih fantov (19,3 %). Neodvisni t-test je pokazal, da razlike med spoloma niso statistično pomembne ($p > 0,05$). Iz grafikona 1 razberemo, da se v primerjavi s fanti večji delež deklet sicer zelo pogosto ukvarja z glasbeno-umetniškimi dejavnostmi, se pa v primerjavi s fanti tudi večji delež deklet nikoli ne ukvarja z glasbeno-umetniškimi dejavnostmi.

5 Razprava in sklep

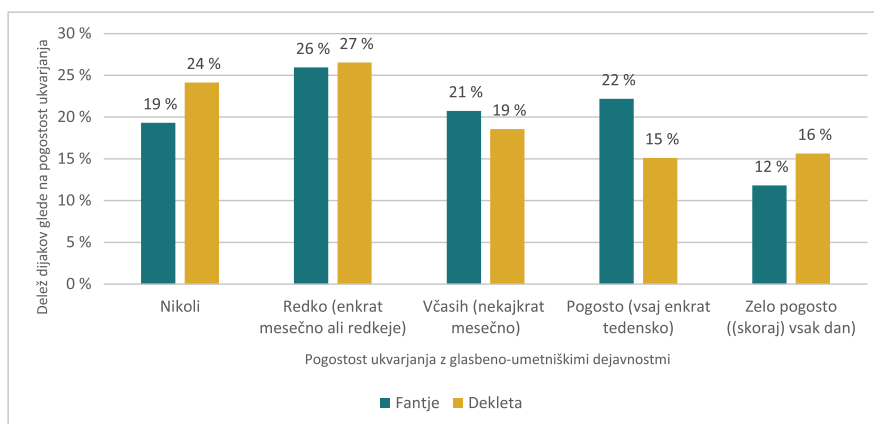
V predstavljeni raziskavi smo preučili, ali med spoloma obstajajo razlike v pogostosti ukvarjanja z glasbeno-umetniškimi dejavnostmi. Ugotovili smo, da med fanti in dekleti v Sloveniji ni statistično pomembnih razlik v pogostosti ukvarjanja z glasbo.

Naša ugotovitev, da med fanti in dekleti v Sloveniji ni statistično pomembnih razlik v pogostosti ukvarjanja s glasbeno-umetniškimi dejavnostmi,

preseneča. V primerjavi s fanti se sicer večji delež deklet zelo pogosto ukvarja z glasbeno-umetniškimi dejavnostmi, se pa v primerjavi s fanti tudi večji delež deklet nikoli ne ukvarja z glasbeno-umetniškimi dejavnostmi. To kaže, da so razlike med dekleti večje oziroma da med njimi obstaja večja variabilnost. Čeprav je razloge treba preučiti v prihodnjih raziskavah, lahko sklepamo, da je med dekleti več tistih, ki bodisi igrajo instrumente in pojejo, na primer individualno ali v pevskih zborih. Morda je predvsem v slednjih iskati razlog za večjo »pogostost« udeleževanja deklet v glasbeno-umetniških dejavnostih, verjetno pa tudi v drugih oblikah pogostejšega ustvarjalnega angažmaja deklet.

Na podlagi naših rezultatov je mogoče podati nekatere predloge za udeležence v formalnem izobraževanju, pa tudi za zaposlene v glasbeni, kulturni in umetniški sferi, ki delajo z otroki in mladostniki. Zaželeno je, da bi država, občine in druge institucije ustvarjalni angažma mladih spodbujale na različne načine, na primer s (so)financiranjem šolnin za glasbene šole za učence iz socialno ranljivejših družin. Mlade je za ukvarjanje z glasbo, tudi za obiskovanje glasbene šole, treba navdušiti že v vrtcu in nižjih razredih osnovne šole. Vendar pa se zadnja leta

V primerjavi s fanti se sicer **večji delež deklet** zelo pogosto ukvarja z glasbeno-umetniškimi dejavnostmi, se pa v primerjavi s fanti tudi večji delež deklet nikoli ne ukvarja z glasbeno-umetniškimi dejavnostmi.

Grafikon 1: Pogostost ukvarjanja slovenskih mladih z glasbeno-umetniškimi dejavnostmi po spolu

žal kaže obraten trend, ko vse bolj narašča poudarek na naravoslovnih vsebinah, tudi z argumentom večjih potreb po tovrstnih veščinah na trgu dela in potrebe po poklicih s tovrstnih in sorodnih področij.

Naša raziskava ima nekatere omejitve, ki jih je treba odpraviti v prihodnjih raziskavah. Pomembno je, da v prihodnje raziskovalci preučijo konkretne oblike glasbenih in umetniških dejavnosti. Zanimivo bi bilo tudi preučiti, kako so glasbene in umetniške dejavnosti povezane s šolsko uspešnostjo mladih. Dosežki in kompetence na glasbenem področju lahko prispevajo k večji stopnji realizacije treh psiholoških potreb, ki predstavljajo temelj optimalnega razvoja mladostnika (avtonomija, kompetentnost/učinkovitost in povezanost/navezanost). Glasbene kompetence denimo lahko te psihološke potrebe spodbujajo tudi v okviru šolskih dosežkov (Deci in Ryan, 2000). Nekatere nevroraziskave denimo kaže-

jo, da glasba spodbuja časovno-prostorsko razumevanje glasbeno dejavnega posameznika, kar pripomore k bolj-šemu razumevanju različnih matematičnih konceptov, na primer deležev, konceptov v geometriji in tako dalje (Edelson in Johnson, 2003). Zanimivo je, da glasba in matematika spodbujata razvoj prefrontalne možganske skorje in temenskega (parietalnega) režnja možganov. Ker glasba krepi navedene predele možganov, lahko spodbuja tudi otrokove in mladostnikove dosežke pri neumetniških vsebinah, vključno z matematiko.

V prihodnji raziskavah slovenskih mladostnikov bi bilo zato treba različne oblike ustvarjalnega angažmaja mladih preučiti v odnosu do različnih oblik njihovih šolskih dosežkov, tako na področju naravoslovnih kot jezikovnih veščin in dosežkov. Pri analizah bi bilo smiselno izvesti ne le bivariatne analize, ampak kontrolirati tudi druge potencialne dejavnike šolske uspešnosti in ustvarjalnega angažmaja mladih, denimo kulturni kapital družine, kot so glasbeni inštrumenti v družini, umetniške stvaritve, število knjig v gospodinjstvu, ustvarjalni angažma staršev, njihovo zanimanje za glasbo in umetnost in tako naprej.

Navkljub omejitvam pa naša raziskava daje pomembne rezultate in iztočnice za nadaljnje raziskovanje ustvarjalnega angažmaja mladih. Glasbeno in umetniško ustvarjanje mladih bi moralo biti še naprej vključeno v raziskave dosežkov mladih v Sloveniji in po svetu.

Pri analizah bi bilo smiselno kontrolirati tudi druge potencialne dejavnike šolske uspešnosti in ustvarjalnega angažmaja mladih, denimo **kulturni kapital družine**, kot so glasbeni inštrumenti v družini, umetniške stvaritve, število knjig v gospodinjstvu, ustvarjalni angažma staršev, njihovo zanimanje za glasbo in umetnost in tako naprej.

Viri in literatura

- Christin, A. (2012): Gender and highbrow cultural participation in the United States. *Poetics*, letnik 40, št. 5, str. 423–443.
- Deci, E. L. in Ryan, R. M. (2000). The “What” and “Why” of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-determination of Behavior. *Psychological inquiry*, letnik 11, št. 4, str. 227–268.
- Edelson, R. J. in Johnson, G. (2003). Music makes math meaningful. *Childhood Education*, letnik 80, št. 2, str. 65–70.
- Ekholm, O. in Bonde, L. O. (2018). Music and Health in Everyday Life in Denmark: Associations Between the Use of Music and Health-Related Outcomes in Adult Danes. V: Bonde, L. O. (ur.) in Theorell, T. (ur.). *Music and Public Health*, str. 15–31. Cham: Springer International Publishing.
- Lagaert, S. in Roose, H. (2018). Gender and highbrow cultural participation in Europe: The effect of societal gender equality and development. *International Journal of Comparative Sociology*, letnik 59, št. 1, str. 44–68.
- Naterer, A. in Lavrič, M. (2019): Metodologija in vzorec. V: Naterer, A., Lavrič, M., Klanjšek, R., Flere, S., Rutar, T., Lahe, D., Kuhar, M., Hlebec, V., Cupar, T., Kobše, Ž. (2019). *Slovenska mladina 2018/2019*. Zagreb: Friedrich-Ebert-Stiftung. Dostopno na: https://www.fes-croatia.org/fileadmin/user_upload/FES_JS_SLOVENIEN_slovenisch_WEB.pdf (28. 1. 2021).

Naterer, A., Lavrič, M., Klanjšek, R., Flere, S., Rutar, T., Lahe, D., Kuhar, M., Hlebec, V., Cupar, T., Kobše Ž. (2019). *Slovenska mladina 2018/2019*. Zagreb: Friedrich-Ebert-Stiftung. Dostopno na: https://www.fes-croatia.org/fileadmin/user_upload/FES_JS_SLOVENIEN_slovenisch_WEB.pdf (28. 1. 2021).

Theorell, T. in Ullén, F. (2018). Music Practice and Emotion Handling. V: Bonde, L. O. (ur.) in Theorell, T. (ur.). *Music and Public Health*, str. 55–67. London: Springer.

IZ ZALOŽBE ZAVODA RS ZA ŠOLSTVO

Bojan Glavina

Klavirske kratkice 200 skladbic za 2. in 3. razred klavirja

Notna zbirka

ISMN 979-0-709015-12-2, 160 str., 29,50 €

Notno zbirko Klavirske kratkice – 200 skladbic za 2. in 3. razred klavirja skladatelja Bojana Glavine sestavljajo kratke skladbice za učenje in poučevanje klavirja v nižjih razredih glasbene šole. V svoji majhnosti povedo veliko: otroka spodbujajo k igranju na klavir, ga usmerjajo v usvajanje tehnike in mu igraje predstavijo glasbenoteoretične zakonitosti.

Ob notni zbirki se je skladatelju porodila ideja o katalogu kratkih komentarjev v obliki priročnika za učitelje. Priročnik vsebuje koristne didaktične, umetniške, tehnične in druge napotke za poučevanje posameznih skladbic; objavljen je na povezavi www.zrss.si/pdf/kratkice_prirocnik.pdf.

Vabljeni k naročilu notne zbirke.

Naročanje:

P Zavod RS za šolstvo, Poljanska c. 28, 1000 Ljubljana

T 01 300 51 00

F 01 300 51 99

E zalozba@zrss.si

S www.zrss.si facebook ZRSS twitter ZRSŠ

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo